

Az Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár hatvanéves évfordulója alkalmából rendezett szakmai nap minden résztvevő számára sok örömet, kedves pillanatot és érdekes előadásokat adott. A konferenciát 2013. október 16-án rendezték meg *60 éves az Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár* címmel, az Emberi Erőforrások Minisztériuma Arany János utcai épületének nyolcadik emeleti nagytermében.

A bevezető előadást *Jávor András*, a Magyar Tisztviselői Kar elnöke tartotta, *Barangolás az orvosi tudás dzsungelében* címmel. Olyan orvosokat képezünk-e ma a jövő számára, akik munkájukban természetes módon fogják használni az infokommunikációs technológia folyamatosan megújuló eszköztárát? Ismert-e előttünk az információs társadalom orvosának képe? – tette fel a kérdést az előadó. A szakemberek alapvető kompetenciái ehhez többek között az alapvető jártasság az informatikai megoldásokban, a biztonságos gyakorlat az irodai szoftverek és a kommunikációs eszközök használatában. Legyenek érdekeltek a betegellátási csapatmunka optimalizálá-

sában az informatikai megoldások segítségével, és legyenek tudatában az informatika hatásainak és megoldásainak a betegellátás színvonalának növelése érdekében. Ismerni kell az információforrásokat, és tudni kell, hogyan kell ezeket betenni a betegellátásba.

Fineberg kutatásai szerint huszonnyolc évből egy-két év alatt kettő került át a gyakorlatba, mivel kevesen vannak azok, akik a felfedezéseket, új információkat azonnal vagy rövid időn belül alkalmazzák a gyógyító munkában. Sok orvos nem képezi magát, nem újítja meg tudását a friss ismeretekkel. Az orvosoknak tudatosítaniuk kell a felelősségüket nemcsak a beteggel, de önmagukkal és a társadalommal szemben is. Hiszen az, hogy nem teszik magukévá az új ismereteket, azt is jelentheti, hogy a nem elég hatékony gyógyítás sokkal több pénzébe kerül a társadalomnak, mint egy új, drágább, de hosszabb távon több szempontból megtérülő gyógyítási módszer. Ahogy Jávor András fogalmazott: annak kell igaznak lennie, ami a beteg számára több hasznot hoz, mint amennyi kárt okoz.

Az orvosi információknak rengeteg forrásuk van, tehát egy orvosnak nemcsak azzal kell tisztában lennie, hogy ezeket szükséges olvasnia, de azt is tudnia kell, mit, mikor és hogyan olvasson. Akkor lesz hatékony az infokommunikációs eszközök használata, ha megfelelőek a keresési stratégiáink és az orvosi információ tárolásának alapszabályait megfelelően ismerjük.

Ezután hangzottak el a szakmai nap köszöntői. Mindannyian egyetértettek abban, hogy amíg ez a hatvan esztendő egy ember életében már az összegzés, a visszaemlékezés időszakát hozza el, egy könyvtár számára belépés az érettség korába, a komoly, nagy tervek kibontakozásának, megvalósításának időszakába.

Elsőként *Jehoda Imolának*, a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar könyvtára vezetőjének előadását hallgathattuk meg (*Fordulópontok: a hazai orvos- és egészségügyi könyvtárak fejlődése*), melyben az első orvosi könyvtárak ezer évvel ezelőtti nyomaitól máig követhettük nyomon a az orvosi-egészségügyi könyvtárak fejlődését.

A jelen a számítógépes információszolgáltatás: hazai katalógusok, adatbázisok, az EISZ-adatbázisok (konzorciumok keretében vagy önállóan előfizetéssel történő) használata, az e-books, az e-journals és a könyvtárközi kölcsönzés.

A jövővel kapcsolatban pedig több kérdés is megfogalmazódott, többek között: Milyen legyen a könyvtáros? Új képességek? Milyen szolgáltatások várhatóak? Milyen könyvtártípusokról beszélhetünk?

Áncsán Gizella beszélt az MTMT (Magyar Tudományos Művek Tára) bevezetéséről a Semmelweis Egyetemen, és megosztotta tapasztalatait.

A Magyar Tudományos Művek Tára fejlesztésével a cél egy különleges adatbázis létrehozása: országos, nyilvános, nemzeti adatbázis, amely lefedi az összes szakterületet, tartalmazza a citációkat, s a használók maguk építik. Az alapító gondolat 2008-ban fogalmazódott meg, és öt intézmény összefogásával (a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Felsőok-

tatási Akkreditációs Bizottság, a Magyar Rektori Konferencia, az Országos Tudományos Kutatási Alapprogram és az Országos Doktori Tanács) 2009. július 1-jén kezdte meg működését.

A Semmelweis Egyetemen már az 1850-es években volt igény a tudományos produktumok gyűjtésére: 1842 és 1966 között több mint 94 ezer különnyomat került be a könyvtár gyűjteményébe. A 2006-ban létrehozott SEPUB-adatbázissal a cél egy nagy egyetemi repozitórium kialakítása volt.

A Semmelweis Egyetem 2011-ben csatlakozott az Magyar Tudományos Művek Tárához. Ekkor kinevezték az egyetemi felelősöket, és döntés született, hogy a központi könyvtár koordinálja, felügyeli és menedzseli az MTMT feladatait az egyetemen belül. A felső vezetés elkötelezte magát a rendszer bevezetése és elterjesztése mellett, támogatta rektori körlevelekkel is.

Az előadó elmondása szerint az MTMT töltése a Semmelweis Egyetemen többféleképpen történik:

- a szerző maga kezeli az anyagot,
- a tanszéki adminisztrátor és a szerző közösen dolgozik,
- kizárólag a tanszéki adminisztrátor végzi a munkát az adatbázisban, illetve
- a publikációs listák begyűjtése után a kari adminisztrátor tölti fel azokat az MTMT-be.

Az MTMT bevezetésekor több oktatást is tartottak. Egyrészt a szerzőknek és az adminisztrátoroknak rendeztek nagy-, illetve kiscsoportos képzéseket, valamint (kivételes helyzetekben) egyéni oktatást, másrészt a PhD-hallgatóknak kredites kurzusok keretén belül szerveztek képzést.

Hogy mik a Magyar Tudományos Művek Tárának előnyei a Semmelweis Egyetem számára Áncsán Gizella szerint? Nyilvános, egységes követelményrendszer alapján dolgozik az összes magyar kutatóra vonatkozó, egységes a statisztikai háttere, azonos tudományterületen egységes statisztikai táblázatokat ad a tudományos produktumokról, az egyetem felső vezetésének rendszeres, több szempontú tájékoztatást ad statisztikák formájában, és az egyetemi fokozatszerzések szempontjából is hasznos.

Koltay Tibor Emberek és technológiák a könyvtárban címmel tartotta meg előadását az összegyűlteknek, melynek elején a könyvtárosi feladatok és a referenszkérdések változásairól beszélt. Információs műveltségről akkor beszélhetünk (ALA, 1989), amikor valaki felismeri, mikor van szüksége információra; megtanulta, hogyan kell tanulni; ismeri, miként szerveződik az információ, hogyan található meg és hogyan használható fel a tanulásban.

Ehhez szükség van az információszükséglet felismerésének képességére; arra, hogy az érintett tudja azonosítani az adott probléma megoldásához szükséges információt; legyen képes a szükséges információ megtalálására, az információ szervezésére és az információ hatékony felhasználására a probléma megoldása érdekében, illetve elengedhetetlenül fontos képesség az információforrások kritikus kezelése is. Ezután az előadó áttért a digitális és az akadémiai írástudásra, majd bemutatta a kutatók és a közösségi média kapcsolatait.

A közösségi média már kezd nyomot hagyni a tudományos kommunikációban, bár hatása még nem hosszantartó és nem

rendszeres, illetve szerepe inkább az informális kommunikációban van. A közösségi média segíti a kutatók közötti kapcsolattartást, bár az interaktivitás szintjei és a személyes adatok megosztásának mértéke alacsony, mivel a közösségi médiát nem tekintik teljes értékűnek.

Az előadás zárásaként a nyílt hozzáférés térnyerése került szóba: manapság a növekvő folyóiratárak és az új technológiák adta lehetőségek okán egyre nagyobb szerep jut a nyílt hozzáférésnek, melynek használatában és terjesztésében a könyvtárosoknak is szerepük van: szükséges a saját intézményben nyílt hozzáférésű felület létrehozása, repozitóriumok építése és a szakemberek meggyőzése ennek pozitív oldalairól.

A hatvanadik évét ünneplő Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár történetéről *Palotai Mária* mesélt. Előadásából kiemelve néhány évszám:

1948-ban Láng Imre létrehozott az Orvosegészségügyi Szakszervezetben belül egy dokumentációs csoportot. Rá egy évre megalakult az Országos Dokumentációs Központ és öt szakmai szervezet a 4118. számú kormányrendelet alapján. Főhatóságuk előbb a Magyar Tudományos Tanács, majd a Magyar Tudományos Akadémia lett. 1957-től tartoznak az egészségügyi ágazat fennhatósága alá.

A könyvtár 1953-ban költözött a Szentkirályi utcába, ahol megnyílhatott a tizenhat személyes olvasóterem is.

1956 az orvostudományi könyvtári hálózat létrejöttének éve. 1957-ben elindult a Magyar Orvosi Bibliográfia, egy évvel később a könyvtár megkapta az Országos Széchényi Könyvtártól a kötelees példányok orvosi anyagára vonatkozó válogatási jogot.

Egy 1960-as kormányhatározat kimondta az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ létrehozását.

Mindeközben folyt a hálózatszervezés, a felmérés. Képzéseket indítottak, egységes módszertant dolgoztak ki, és kialakultak az alközpontok. Megalakult az Országos Orvostudományi Könyvtári Tanács is. Az első évtizedekben gazdag volt a kiadványtermés.

A hálózati munka 1961-ben indult el. A könyvtár állománya 1968-ra elérte a 14 ezer egységet. Ebben az évben lett országos jellegű szakkönyvtár.

1980-ban új nevet kapott az intézmény: Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár. 1987-ben csatolták hozzájuk az ESZTIK könyvtárát.

A kilencvenes években fellendültek az informatikai fejlesztések, 1996-ban vezették be az OLIB integrált könyvtári rendszert.

1992-ben megszüntették a hálózati munkát egy újabb kormányrendelettel. A könyvtár neve ismét változott: 1997-től Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár lett az elnevezés, és ugyanabban az évben, a röviden csak kulturális törvénynek nevezett törvény-

ben országos szakkönyvtárként szerepelt az intézmény.

2006-ban a Szentkirályi utcából az Arany János utcai minisztérium épületébe költöztek, ahol jelenleg is működnek, 2010-ben pedig egy újabb informatikai fejlesztésben lecserélték az OLIB-rendszert a SZIKLA-ra.

A kétezres években megint több névváltozáson mentek keresztül, míg aztán megkapták jelenlegi nevüket 2013-ban: Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár.

Habár egy 1992-es kormányrendelet megszüntette a hálózati munkát, az orvosi területen dolgozó könyvtárosok ebben nem törődtek bele, és 2012-ben úgy gondolta az Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár, feléleszti ezt az összefogását a kórházi könyvtáraknak. *Vízvári Dóra* ismertette velünk ennek az összefogásnak a fejlődését, részleteit. 2012 májusában indult el a munka, zajlottak a megbeszélések a SZIKLA-rendszer fejlesztőivel. Idén februárban kötötték meg a kórházigazgatókkal az első megállapodásokat.

A SZIKLA integrált könyvtári rendszert elsőként a Heim Pál Kórház könyvtárában telepítették 2013. március 7-én, és ma már negyven kórházi könyvtárban működik.

A kórházi könyvtárak az együttműködés szorosabbá válását, a nyilvános szakirodalom megismerhetőségét, a fejlődést remélik ettől a komoly hálózati összefogástól.

Köszönöm az ünnepelteknek a remek szervezést, a színvonalas előadásokat, a sok kedvességet, és kívánom, hogy a következő hatvan év is hozzon legalább annyi sikert, mint az elmúlt hat évtized! ■